

УДК 34.01+351.86(477)+338.22

ДОРОНІН І.М., кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач наукової лабораторії НДПП НАПрН України

ЦИФРОВИЙ РОЗВИТОК ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА У КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ

Анотація. У статті проаналізовано питання державного планування в сфері “цифрової економіки” та розвитку суспільства, досліджено правові проблеми, що виникають у цій сфері. Звернуто увагу на неповне врахування питань забезпечення національної безпеки при державному плануванні. Встановлено, що на загальному рівні поняття “цифровізація” концептуально не відрізняється від загальних явищ інформатизації та побудови інформаційного суспільства. Окреслено відповідне проблемне поле щодо співвідношення права національної безпеки та інформаційного права.

Ключові слова: цифрова економіка, цифровий розвиток, національна безпека, інформатизація, інформаційне право, державне планування.

Summary. This paper analyzes Ukrainian state planning in the digital economy and society development, as well as legal issues arising in this sphere. The lack of consideration to the national security issues in process of state planning are highlighted. Terms “digitalization” and “informatization” are identical in social and legal science. Problematic areas of correlation between national security law and information law are identified.

Keywords: digital economy, digital development, national security, informatization, information law, state planning.

Аннотация. В статье проанализированы вопросы государственного планирования “цифровой экономики” и развития общества, исследованы правовые проблемы, возникающие в этой сфере. Обращено внимание на ситуации неполного учета проблем обеспечения национальной безопасности при государственном планировании. Установлено, что на общем уровне понятие “цифровизация” концептуально не отличается от явлений, характерных для информатизации и построения информационного общества. Выделено соответствующее проблемное поле в соотношении права национальной безопасности и информационного права.

Ключевые слова: цифровая экономика, цифровое развитие, национальная безопасность, информатизация, информационное право, государственное планирование.

Постановка проблеми. Технологічний розвиток, що характеризується карколомною зміною світових трендів, зумовлює відповідне реагування з боку традиційних суспільних інститутів – в першу чергу держави. У вітчизняних реаліях можливо спостерігати активність держави (її органів) у двох основних аспектах – державна підтримка розвитку та державне регулювання відносин. Зазначені аспекти характеризують державну політику і у сфері розвитку інформаційних технологій. Підтримка розвитку знаходить своє відображення у концептуальних документах стратегічного планування (концепціях, стратегіях, доктринах, державних програмах). Державне регулювання відносин, як правило, відбувається шляхом розробки нормативно-правових актів, що регламентуватимуть суспільні відносини. Мета державного регулювання у зазначеній сфері поступово переходить від тотальної регламентації у вигляді дозволів, до іншої крайності – постійного збільшення бази оподаткування шляхом введення додаткових платежів за відсутності інших важелів

реагування. Водночас інтереси забезпечення національної безпеки, незважаючи на постійну декларацію, як правило, при відповідному державному регулюванні не враховуються.

Оновлення вітчизняного законодавства у сфері національної безпеки та в інформаційній сфері відбувається мало пов'язаними паралельними шляхами. За таких умов не досягається мета правового регулювання, а державне (стратегічне) планування має мало спільного з реальністю. Доволі складно диференціювати справжні наміри належного адекватного регулювання від заходів, спрямованих на отримання публічної підтримки політиків та політичних утворень. Численні напрацювання фахівців у сфері державного управління, корпоративного планування, інформаційних технологій, які враховуються при розробці відповідних документів стратегічного планування, розглядають проблему забезпечення безпеки суто в технічному ракурсі переважно як захист інформації, хоча трансформація загроз на сьогодні є досить широкою.

“Цифровізація” (“цифрова економіка”), що є останнім технологічним трендом, який зумовлює активність у сфері державного планування, є предметом деяких основних документів стратегічного планування, ухвалених останнім часом на рівні Кабінету Міністрів України, тому важливим є дослідити зазначені новації на предмет врахування усього комплексу сучасних викликів та загроз, у першу чергу в сфері національної безпеки та оборони. Останніми роками і поява новітніх технологій в інформаційній сфері зумовила зростання суспільного (а в подальшому – рекламного і політичного) інтересу та трансформацію окремих документів державного планування.

Результати аналізу наукових публікацій. Проблеми державного управління у сфері розвитку інформаційних технологій досить детально розглядаються в економічному, управлінському, політологічному контексті. У правовій науці можливо спостерігати вельми вузьке розуміння зазначених проблем – в рамках відповідних галузей правової науки. Диференціація на окремі галузі і встановлення між ними бар'єрів (що традиційно склалось у вигляді чіткої відповідності дисертаційних досліджень визначеним паспортам спеціальностей) не сприяє комплексному розгляду питань правового регулювання. Якщо проаналізувати існуючий масив публікацій з цього приводу, то мова йде насамперед про ще одне адміністрування (адміністративно-правові аспекти регулювання певної сфери – у даному випадку застосування технологій), або у вирішенні конкретних казусів (що характерно для цивільно-правової науки). Безпекова проблематика розглядається або у контексті нормативного забезпечення захисту інформації, або в контексті протидії комп'ютерній злочинності. Комплексні дослідження останнього часу, що враховують розвиток новітніх технологій, характерних для так званої “цифрової епохи”, є доволі нечисленними [1 – 5], але вони створюють наукову базу для подальших ґрунтовних розробок.

Метою статті є аналіз стану державного планування у сфері “цифровізації” (“цифрової економіки”) та пов'язаних сферах новітніх інформаційних технологій (у першу чергу технологій розподілених реєстрів) у розрізі врахування загроз національній безпеці та побудови відповідних механізмів протидії, виокремлення проблемного поля правового регулювання і практичного застосування норм права.

Виклад основного матеріалу. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.01.18 р. № 67-р схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018 – 2020 роки. Зазначений документ передбачає здійснення заходів “щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер, усвідомлення наявних викликів та інструментів розвитку цифрових інфраструктур, набуття громадянами цифрових компетенцій, а також визначає критичні

сфери та проекти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання та споживання цифрових технологій” [6].

Розуміння терміну “цифровізації” наведено у тій же Концепції як “насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір” [6]. Зазначене визначення є суто філософським і навряд чи його може бути безпосередньо імплементовано в право. Водночас його можливо врахувати на світоглядному рівні у подальшому, хоча подібна концепція відома у технічних колах досить давно. Свого часу В.М. Глушков, розглядаючи сутність “безпаперової технології”, зазначав, що зберігання інформації в пам’яті електронно-обчислювальних пристроїв та налагодження безпосередньої взаємодії між ними завжди вимагає присутності людини, як суб’єкта цієї системи [7, с. 13]. У подальшому питання “безпаперовості” (у значенні повної чи часткової відмови від зберігання інформації на паперових носіях) розглядалось у концепціях “електронного” (“віртуального”, “кібернетичного”) урядування, документообігу тощо. У випадку використання певних технологій стосовно існуючих феноменів – комерції, управління, демократії створюється нове модифіковане явище – “електронна” комерція, уряд, демократія [8, с. 78-79, 81, 96-97], а у випадку ведення інформаційної війни у мережах – електронна боротьба [9, с. 14].

На нашу думку суть “цифровізації” можливо викласти більш коротко, аніж у тексті Концепції, ґрунтуючись на співвідношенні термінів “оцифрування” та “цифровізація”.

У першому випадку мова йде про перенесення інформації на цифровий (безпаперовий) носій, у другому – про створення інформаційного продукту у віртуальному середовищі, при цьому його перенесення на паперовий носій неможливе без втрати якості (змісту) [10, с. 8].

Отже, обране у тексті Концепції значення для терміну “цифровізація” є не досить вдалим з огляду на характер явища, яке вона намагається описати. Як вбачається, основним предметом регулювання у Концепції є все ж саме “цифрова економіка”, термін, що відомий з 1995 року. Його відмінність від “електронної торгівлі”, “електронного банкінгу” полягає в тому, що мова йде про створення продуктів, послуг безпосередньо в мережі Інтернет, а не застосування інформаційно-комп’ютерних технологій до традиційної торгівлі, банківських, страхових послуг.

Іноді різниця мало відчутна. Популярні на сьогодні “мережеві боти”, як послуга, є спеціальною віртуальною програмою, але у багатьох випадках вона пов’язана із традиційною діяльністю – “патент-боти” автоматично заповнюють реєстраційні форми і здійснюють реєстрацію, “юридичні боти” автоматично складають документи визначеної процесуальної форми і направляють їх адресатам тощо.

Концепції розвитку цифрової економіки розроблялись різними країнами починаючи з кінця 1990-х і містили у собі перелік заходів державного управління, підтримки окремих видів економіки, подолання технологічних, організаційних, правових, культурних бар’єрів тощо.

Мета вітчизняної Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018 – 2020 роки визначена доволі широко. Зокрема, її цілями є:

- прискорення економічного зростання та залучення інвестицій;
- трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні;
- технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв;

- доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу;
- реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва [6].

Як правило, мету стратегічного планування розвитку цифрової економіки на національному рівні викладають простіше. Свого часу Уряд Австралії, ухваливши у 2010 році Національну стратегію цифрової економіки, визначив її як досягнення рівня лідерів цифрової економіки [11]. Метою Стратегії цифрової економіки на 2015 – 2018 роки, ухваленої Урядом Великої Британії є “допомогти вітчизняному бізнесу здійснити інновацію за допомогою цифрової економіки” [12].

Не зупинившись на основних цілях, розробники вітчизняної Концепції визначили ще й головну мету, як “реалізацію прискореного сценарію цифрового розвитку, як найбільш релевантного для України з точки зору викликів, потреб та можливостей” [6], а також досягнення певних конкретних місць для країни у міжнародних рейтингах.

Деталізуючи такі цілі, розробники Концепції визначили низку принципів. При цьому проблем безпеки стосується принцип 7, що визначається наступним чином: “інформаційна безпека, кібербезпека, захист персональних даних, недоторканність особистого життя та прав користувачів цифрових технологій, зміцнення та захист довіри у кіберпросторі є, зокрема, передумовами одночасного цифрового розвитку та відповідного попередження, усунення та управління супутніми ризиками” [6]. Серед змістовної частини принципу два носять загальний характер – інформаційна та кібербезпека, а решта – стосується лише прав приватних осіб (персональні дані та приватність). Таким чином, національна безпека не розглядається авторами Концепції як окремий принцип. Окремо у тексті Концепції визначається напрям громадської безпеки як протидії злочинності.

Розроблений на виконання Концепції план заходів містить 38 пунктів, що стосуються конкретних напрямів цифровізації та розвитку цифрової економіки. Водночас, концептуально нові підходи, які запроваджені у державному плануванні зумовлюють певні складнощі з огляду на загрози національній безпеці та протидію агресії проти нашої держави. У п. 33 Концепції передбачено розроблення плану заходів із стимулювання та підтримки запровадження технології блокчейн у сфері державного управління та інших сферах. Таким чином, акцентовано увагу на необхідності державної підтримки застосування саме технології блокчейн.

Оскільки сам по собі “блокчейн” у сучасному світі є активним трендом, який досить широко використовується у медійному середовищі та літературі, що відзначалось у правових дослідженнях [2, с. 65, 69], досить цікаво визначити, які саме механізми обере держава і які галузі застосування технології розглядаються. По-перше, визначення у тексті Концепції блокчейну як “програмно-комп’ютерного алгоритму децентралізованого публічного або приватного реєстру чи бази даних, функціонування якої забезпечується шляхом взаємодії через Інтернет однорангової мережі, або будь-яким іншим способом, що гарантує належний криптографічний захист усіх записів, транзакцій, проведених з використанням відповідної технології” [6] є невдалим. Хоча б з тієї причини, що блокчейн розуміється спочатку як алгоритм, а в Плані заходів як технологія.

У рамках даної статті неможливо висвітлити відповідну дискусію, але розуміння блокчейну як алгоритму не дозволяє ефективно оперувати зазначеним терміном, визначаючи конкретні заходи. Якщо мова йде про державне регулювання, підтримку, реалізацію в певних сферах та про правові проблеми, блокчейн розуміється саме як технологія. Так, сучасні дослідники соціальних та правових проблем блокчейну,

визначаючи його суть на технічному рівні подібно до розробників Концепції, у подальшому ведуть мову про “блокчейн-технології”, або про технології на основі блокчейн [13, с. 136].

На нашу думку необхідно також більш широко розглядати технології, що можуть застосовуватись в інтересах довіри, зокрема мова повинна йти не про суто блокчейн, а про технології розподілених реєстрів (DLT), що вже було зазначено автором свого часу [14, с. 53]. Тим більше, що DL-технології, які не є блокчейном, застосовуються досить широко у цифровій фінансовій сфері (fintech).

Вченими, що досліджували проблему використання технології на основі блокчейн в публічному праві, цілком вірно визначено основні проблемні моменти, що стосуються правової регламентації застосування технологій [2; 3]. Окрім цього варто звернути увагу і на існуючий в державі правовий механізм захисту інформації.

На сьогодні чинним є Закон України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах” від 05.07.94 р. № 80-94ВР з відповідним змінами і доповненнями [15]. Зазначений Закон визначає об’єкти, суб’єкти відносин, порядок доступу до інформації, умови обробки інформації, забезпечення її захисту, відносини між суб’єктами та повноваження державних органів. На прикладі застосування блокчейн-технологій до ведення державних реєстрів можливо визначити, що юридично вона взагалі не може бути застосована до інформації, яка підлягає захисту, з огляду на те, що неможливо визначити, хто є власником системи у розумінні приписів вказаного Закону. На прикладі застосування новітніх технологій до певних видів державних реєстрів можливо визначити, що технічні можливості доступу до технології де-факто надають іноземні юридичні особи. У межах наукової статті немає потреби розглядати відповідні журналістські розвідки з цього приводу, але суспільні питання стосовно обрання належних суб’єктів виникають з огляду на неоднозначну репутацію окремих компаній та осіб, що запропонували свої послуги [16; 17]. Підстав вважати, що інформація з державних реєстрів може бути відкритою у будь-якому випадку наразі немає оскільки вона обов’язково міститиме персональні дані.

Таким чином, на прикладі “блокчейн-технологій” можливо відразу визначити складнощі у втіленні технологій з огляду на вимоги законодавства стосовно захисту інформації. При цьому його комплексне оновлення прямо не визначено серед заходів, які запропоновані розробниками Концепції.

На сьогодні групою фахівців при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України розробляється інший концептуальний документ (“Цифрова адженда 2020”), що презентований як версія 1.0. Не позбавлений декларативності, цей документ визначає аналогічні цілі, ґрунтуючись на так званій “цифровізації”, у значних обсягах вводячи нові терміни-кальки (диджиталізація тощо) [18]. На рівні конкретних заходів передбачено низку стимулюючих методів. Водночас стосовно безпеки автори бачать лише поле для застосування певних технологій в інтересах громадської безпеки та боротьби зі злочинністю.

Отже, можливо констатувати єдність підходів розробників концептуальних документів розвитку цифрової економіки, у тому числі широке сприйняття зазначеної проблематики і намагання охопити практично усі суспільні сфери.

Зазначені проблеми безумовно здійснюють вплив на забезпечення національної безпеки і тому мають враховуватись при відповідних заходах, спрямованих на належне правове регулювання. Актуальні загрози національній безпеці України визначено Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26.05.15 р. № 287/2015 [19]. Основними з них є ті, що пов’язані із агресією проти

нашої держави. У контексті питань, що розглядаються доцільно було б визначити наступні блоки загроз:

- розвідувально-підривна і диверсійна діяльність, дії, спрямовані на розпалювання міжетнічної, міжконфесійної, соціальної ворожнечі і ненависті, сепаратизму і тероризму;

- торговельно-економічна війна;
- інформаційно-психологічна війна.

Перший блок загрози може бути прямо пов'язаний із технологіями, оскільки мова йде про збереження у державних реєстрах критично важливої інформації. І у даному випадку існуючий законодавчий порядок захисту інформації має бути дотриманий при будь-якому переводі реєстрів на інші носії.

Інші блоки можуть бути пов'язані із застосуванням маніпулятивних технологій. Визначені у літературі способи маніпулювання свідомістю [9, с. 44] цілком трансформуються в епоху технологій – від традиційних друкованих засобів масової інформації до новітніх соціальних мереж. Існуючі законодавчі засоби протидії в умовах сучасного світу є неефективними. Наприклад, можливо заборонити розповсюдження на території держави друкованої продукції (відома заборона ввезення та продажу, що здійснюється відповідно до компетенції державним органом), але стосовно отримання оцифрованих копій такої ж продукції юридична заборона не діє. Блокування певних Інтернет-ресурсів (у першу чергу електронної торгівлі) також не досягає цілей, оскільки розвиваються нові технології розповсюдження інформації (хоча б на основі р2р). На цей час досить складним питанням є протидія інформаційно-психологічним впливам та їх проявам оскільки існуючі заходи блокування доступу до інформації далеко не завжди є ефективними.

Сама по собі згадувана вище блокчейн-технологія повинна досить обережно застосовуватись при зберіганні інформації державних реєстрів, можливо, більш доцільним було б використати в існуючих системах її криптографічну складову (на рівні протоколів). До того ж необхідно комплексне та ґрунтовне вирішення питання оновлення законодавства щодо захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Окрім цього, слід визначити і співвідношення державного стимулювання та можливості державних обмежень у цій сфері. Наприклад, для розвитку будь-якої економіки (у тому числі для “цифрової економіки”) важливою є передбачуваність. У такому разі обмежувальні заходи відповідно до Закону України “Про санкції” мають застосовуватись за чітким та прозорим механізмом, інакше вони становитимуть загрозу розвитку економіки. Прикладом цього є прийняття рішення про фактичне блокування Інтернет-ресурсів з посиланням на п. 25 ч. 1 ст. 4 зазначеного Закону України, яка передбачає можливість застосування “інших санкцій” окрім уже перелічених у попередніх 24 пунктах цієї статті [20]. Поряд з окресленими можливо виникнення нових непередбачуваних правових проблем, пов'язаних із застосуванням законодавства у сфері національної безпеки і оборони до відносин, які виникають при впровадженні новітніх технологій.

Досить ґрунтового аналізу потребують і заходи, пов'язані із суто технічними питанням впровадження широкосмугового доступу до Інтернету, зменшення вартості використання мережі Інтернет, тощо, з огляду на стан правового регулювання використання ресурсів, телекомунікацій тощо. Окрім цього, привертає увагу принцип 6 Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018 – 2020 роки, що стосується стандартизації, проголошуючи неприпустимість (за винятком сфери оборони

та безпеки) побудови цифрових систем лише на українських стандартах. Зазначений принцип також має бути застосований лише на підставі досить ретельного правового аналізу питань стандартизації.

Висновки.

Викладене вище дозволяє визначити наступне.

1. Термінологічне визначення “цифровий” стосовно відносин, суспільства та його окремих інститутів не містить нового змісту порівняно з тими, що вживались до опису ідентичних процесів у минулому (“електронний” та ін.), за винятком “цифрової економіки”, яка полягає у виробництві та продажу товарів та послуг, які не існують у фізичному світі, але використовуються людьми.

2. Державна підтримка у цій сфері перебуває на початковому етапі. Розроблено концептуальні документи, що спрямовані на надання відповідних переваг та інших стимулюючих заходів з метою розвитку відповідного сектору вітчизняної економіки. Водночас задекларовані на концептуальному рівні цілі потребують ретельного правового аналізу з огляду на існуючий стан правового регулювання та правозастосовчої практики.

3. Питання нейтралізації загроз національній безпеці враховано при розробці відповідних концепцій та документів стратегічного планування дещо побіжно. Окремі технології, підтримка яких задекларована, вочевидь несуть реальні та потенційні загрози.

4. Законодавча та нормативно-правова база, що склалась у сфері захисту інформації, потребує певного оновлення, але лише на підставі ретельного аналізу суті та перспектив розвитку технологій та їх впливу на суспільні загрози. Важливим є врахування необхідності забезпечення національної безпеки в умовах протидії агресії проти нашої держави.

Використана література

1. Жилияєв І.Б., Семенченко А.І., Фурашев В.М. Інструменти державного стратегічного управління: національна програма інформатизації. *Інформація і право*. № 1(24)/2018. С. 44-58.
2. Баранов О.А. Інтернет речей (IoT) і блокчейн. *Інформація і право*. № 1(24)/2018. С. 59-71.
3. Радейко Р.І. Особливості впровадження технології блокчейн у сфері публічних відносин в Україні. *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 29. С. 112-118.
4. Доронін І.М. Розвиток емерджентних (новітніх) технологій та регулювання у цій сфері як реалізація функцій держави. *Інформація і право*. № 4(23)/2017. С. 41-48.
5. Чукут С.А., Буряченко К.О. Блокчейн чи система електронного документообігу: сучасні тенденції впровадження в органах виконавчої влади України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 1. С. 70-76.
6. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства на 2018 – 2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.18 р. № 67-р. *Урядовий кур'єр*. 11.05.2018. № 88.
7. Глушков В.М. Основы безбумажной информатики. Изд. 2-е, испр. Москва: Наука, 1987. 552 с.
8. Фурашев В.М., Ланде Д.М., Григор'єв О.М., Фурашев О.В. Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє: монографія. Київ: Інжиніринг, 2005. 164 с.
9. Брижко В.М. та ін. е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право: монографія. Київ: НДЦПІ АПРН України, 2007. 239 с.

10. Андреева Г.Н. и др. Развитие цифровой экономики в России как ключевой фактор экономического роста и повышения качества жизни населения: монография. Нижний Новгород: Профессиональная наука, 2018. 131 с.

11. Australian Government National Digital Economy Strategy: 2010. URL: http://rdanwq.org.au/files/National_Digital_Economy_Strategy.pdf (Last assessed 12.01.2019).

12. Innovate UK: Digital Economy Strategy 2015-2018. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/404743/Digital_Economy_Strategy_2015-18_Web_Final2.pdf (Last assessed: 12.01.2019).

13. Reijers W., O`Brolchain F., Haynes P. Governance in Blockchain. Technologies & Social Contract Theories. *Ledger*. 2016. № 1. P. 134-151.

14. Доронін І.М. Використання сучасних технологій розподіленої обробки даних: право та функції держави. *Інформація і право*. № 2(21)/2017. С. 51-58.

15. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.94 р. № 80-94ВР. Дата оновлення: 19.04.2014. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94вр> (дата звернення: 13.01.2019).

16. Stack Graham. Bitcoin miner steps out into the light. *New Business Europe*. 2015. August. P. 34-36.

17. Начало грандиозной аферы: коррупцию переводят на блокчейн. *CrimeUA*. 22.03.2018. URL: <http://crime-ua.com/node/23088>

18. Цифрова адженда 2020. Концептуальні засади. Версія 1.0. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 03.01.2019).

19. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6.05.15 р. “Про Стратегію національної безпеки України”: Указ Президента України. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 13. Ст. 874.

20. Про санкції: Закон України від 14.08.14 р. № 1644-VII. Дата оновлення: 17.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18> (дата звернення: 21.01.2019).

~~~~~ * * * ~~~~~